

Fa avui 25 anys que l'O.C. va reapareixer nova i públicament a la llum després d'un any ^{de llarg temps}
de (forçat) silenci, i encara fereix el dol que portara del seu creador insigne, el ~~Mestre~~ Pare i
Mestre per excel·lència ~~per~~ Lluís Millet; i més recentment del seu successor indiscutible,
el nre. F. Pujol de qui estem ^{comemorant} celebrant el 25^è an. de la seva mort. Aquest darrer,
malauradament no pogué ^{també} inaugurar les noves gestes de l'entitat, després de
quatre anys de preparació pacient a l'ombra, només il·luminada per la Fe en un
ideal incommovible, secundat pels seus subordinats, mestres i una selecció de
cantaires fidels, una ^{cinquantena} ~~quarentena~~ dels quals segueixen, per sort, encara formant part
del nostres rengles. ~~No foren, doncs, ells~~ Orfes dels nostres capdavaners, vaig ésser jo qui
immerescudament conduï l'Orfe aquell dia memorable en un inoblidable ^{director}
estremiment d'emoció pura, en un concert que dedicàrem als nostres dos ^{capda-}
vaners, inaugurat per les harmonies immortals del "Requiem" de Mozart.

3 Fa 15 anys en el Saló Rosa en l'acte que les entitats artístiques barcelonines dedica-
ren a l'O.C. i a la meua humil persona en commemorar aquella històrica efemè-
ride que ~~tenen ara~~ vaig pronunciar unes paraules que tenen ara la mateixa
actualitat, part de les quals transcriuré textualment. Sèia així:

(Amb lleugeres adaptacions 3.^{or} 1er paràgraf del discurs del Saló Rosa)
(fins a "sentiments") i "més gran encara". després de "la terra" afegí: i continuava encara
Fins ací, les meves ^{part de} paraules ^{per la similitud de circumstàncies que les precedien} pronunciades aquell dia, que em descarreguen
altra vegada la consciència. Ara bé, vull fer de bell antuvi una afirmació:

(discurs)

En la vida he tingut moltes febleses i mancaments. Tinc, però, l'absoluta² tranquil·litat d'haver complert el meu deure envers l'O. C. Això vol dir que els camins que ens porta el nostre fundador no s'han torçat, ans bé, han estat la base obligada, de tota nova actuació, de tot nou camí.

La ^{particular} tasca feta, tenint en compte les nostres possibilitats, és molt més extensa i important del que alguns (amb ~~la~~ més o menys discutible intenció) creuen. Els fets canten: ~~El~~ ^{El} ~~han~~ ^{en} el transcurs dels darrers 25 anys s'han cantat obres de 110 autors. D'aquests, 55 són catalans, 11 esp. no catalans, 44 estrangers. El nombre d'obres interpretades és de 433. D'aquestes, 250 en 1ª audició o estrena, i 183 pertanyents a l'antic repertori. De forma, doncs, que el nombre d'estrenes ^{sobre paper} ~~superior~~ en 87 obres el nombre de repeses.

Si destriem aquesta estadística general atenent-nos als diversos gèneres interpretats tindrem que dins el gènere simfónico-vocal s'han donat 28 obres, la majoria de grans proporcions i de costos muntatge. D'aquestes, 15 en estrena o 1ª audició, entre elles les 1ª audicions íntegres a Espanya de l'"Oratori de Nadal" de Bach; "Elias" de Mendelssohn, i "Stabat Mater", de Poulenc; la 1ª ^{amb op. del seu autor} Europa d'"El Persebre" de Pau Casals i les estrenes absolutes de les grans obres dels nostres ^(18 vegeu pàg. 1) compositors "Cant espiritual" de Montsalvatge, i "Verge Maria" de Blancafort, ambdues vencedores en importants concursos convocats per l'Orfeo. Destaquem també, entre altres, la 1ª audició per l'O. C. dels "Requiem" de Fauré i Verdi, d'un caràcter tan diferent, i aquest últim donat en la ^{commemoració} ~~solemne~~ del nostre concert 1000.

Però a més, dintre aquest mateix gènere vocal-mmf. harem reprès les més importants obres del període de l'història gloriosa de l'Orf de L. Millet, com per exemple la "gran Missa en si m." i la Passió J. S. Mateu, de Bach, apuntant el cas insòlit en els nostres, anuals musicals, d'haver-se clonat la 1ª obra 8 vegades en un sol curs. Citem també les obres immortals de Beethoven, "Missa Solemnis", i "IX Simfonia", així com també, entre altres, "Les Estacions" de Haydn, el "Requiem" de Mozart i la "Consagració del clraal" wagneriana.

Dintre el gènere d'obres corals originals, podem incloure-hi 94 estrenes i 68 represes, ~~(entre les quals es troben tres poemes corals o glosses de Marín o suites corals del Marín, Pérez Moya, Roma, entre les quals les primeres es troben obres significatives de)~~ de diversa significació dels nostres compositors, Francesc Bivil, Joan Comellas, (P. donostia), Dotras Serrabella, Jaume Pahina, J. Marín (importantíssims poemes i glosses), Lluís Millet (transcripcions inèdites de la seva obra coral), L. M. Millet (poemes corals), F. Mompou, E. Morera, A. Pérez Moya, A. Planàs, F. Rujol [J. Rodrigo], J. M. Roma, R. Subirachs, J. Tomàs, P. Vallribera i J. Zamacois, ^{x del cènica} i dels compositors estrangers (forans) Ade Bertrand, Cornelijs, Debussy, Gretchaninoff, Hindemith (Rilke), L. Repice (Poema "Pompòsia") ^{entre les quals citant}

Entre les 68 represes a que hem fet al·lusió abans, citarem diverses obres dels nostres compositors F. Alfonso, A. Batallà, J. Comellas, V. M. de Clibert (poema

(discurs)

"L'Arca de Noè") (discurs), Cyrano d'Or, Lambert, Joan Llongueras (poema "Choix a la Verge de Xària"), El Millet, L. Mª Millet, (P. Donostia), Morera, M. Colau (pràcticament tota la seva obra coral), A. Voguera, F. Pedrell, A. Pérez Moya, F. Pujol, ("Cantada de Nadal") El Romeu, i Tomàs i Vives ("Oda a la mar llunyana"), i les dels compositors estrangers forans J. S. Bach (3 importantíssims Motets), Berlioz, J. Dalcroze, J. Dowland, B. Franck, E. Crieg, F. F. Händel, C. Jannequin, R. Massarani, M. Ravel, Rimski-Schindler, Tchaikovski, i

155 obres. Dintre el gènere de la "cançó popular harmonitzada" podem incloure 155 obres, 84 estrenes o 1es audicions i 71 represes. Entre les 1es compstem les o les comp. - ten les dels nostres autors A. Calané, E. Bervera, J. Mª Bonella, E. L. Chavarri, [P. Donostia], Dotras For, F. Fornells, [T. Charbizu], J. Just, J. J. Llongueras, El Millet, L. Mª Millet, Jaume Padrós, A. Pérez Moya, A. Planàs, F. Pujol, F. Riba Martí, J. Mª Roma, J. Sancho Marraco, R. Subirachs, E. Taltabull, E. Toldrà i J. Tomàs, i les dels autors estrangers (forans) H. T. Burleigh, J. Canteloube (23 obres), W. C. Dawson, J. Jaroff, Gail Kubik, Tier-
- sot } Els autors de les 71 represes esmentades, corresponen als noms dels nostres compositors A. Botet, J. Cumelles Ribó, [P. Donostia], V. Mª de Clibert, J. Cluella, J. B. Clambert, D. Mas i Serracant, El Millet, E. Morera, J. Pecanins, A. Pérez Moya, F. Pujol, L. Romeu, J. Sancho Marraco, B. Samper, i J. Tomàs. I les dels compositors estrangers (forans)
(1) C. Debussy (3 chansons de Ch. d'Orléans)

(discurs)

Nikolski

(5)

Anònim, J. Canteloube, Claron, J. Holst, V. d'Indy, J. Noyon, N. Rimski Korsakoff, ^{Nikolski} Kurt Schindler, } han estat interpretades

Dintre el gènere religiós s'han interpretat 86 obres, de les quals 57 en es-
-trena o 1ª audició i 29 pertanyents a l'antic repertori. [Dins el 1er grup citem
de els nostres autors [al·lons el Javi-cj. de da Parra], [Aramburu], Pau Basals,
J. Mª Comella, [P. Donostia], Ll. Millet (17 obres), J. Mª Millet, J. Pabrera,
A. Pérez Moya, F. Pujol, F. Riba Martí, J. Mª Roma, Ll. Romeu i J. Vinyeta, ⁴
[TL. de Victòria] i J. Vinyeta. Entre els estrangers (forans), G. P. de Palestrina, F. Pou-
-lene (Motets i responsores), S. Rachmaninoff, Pertanyen al segon grup els autors au-
-tòctons + [TL. Victòria, Lluis Millet (8 obres), E. Morera, A. Nicolau, Ll. Romeu (Mines,
-motets) i J. Rodoreda. Tels d'altres països, Palestrina i Saint-Saëns]

→ (al·lors)
Remarquem ara com l'Orfeó ha celebrat amb èxit creixent con-
-certs monogràfics dedicats a les singulars figures dels nostres músics
Lluis Millet (X^a aniversari i centenari del naixement), F. Pujol (LX aniversari
de la mort), ^{de la mort} Antoni Nicolau (centenari de
la naixença), Enric Morera (centenari de la naixença), Lluis Romeu i
Antoni Pérez Moya (Commemoració conjunta), E. Toldrà (Com.
-memoració junt amb l'Org. Municipal de Barcelona). I d'una
manera especial remarquem també el concert dedicat íntegrament
a la cançó i l'autèntica "Cançó pop. catalana" que fou repetit a diver-

Vé'de la pl. 1.

Cal afegir a tota aquesta llista de ~~gènere~~ enumeració de gèneres, obres i autors
les 2 ^{composicions} ~~obres~~ de Pujol per a cor i 3 cobles, models únics d'escriptura ~~des~~ de valor únic
d'escriptura destinada als elements esmentats.

-sos indrets de Catalunya.

Pero ^{1a} ^{2a} ^{3a} ^{4a} ^{5a} ^{6a} ^{7a} ^{8a} ^{9a} ^{10a} ^{11a} ^{12a} ^{13a} ^{14a} ^{15a} ^{16a} ^{17a} ^{18a} ^{19a} ^{20a} ^{21a} ^{22a} ^{23a} ^{24a} ^{25a} ^{26a} ^{27a} ^{28a} ^{29a} ^{30a} ^{31a} ^{32a} ^{33a} ^{34a} ^{35a} ^{36a} ^{37a} ^{38a} ^{39a} ^{40a} ^{41a} ^{42a} ^{43a} ^{44a} ^{45a} ^{46a} ^{47a} ^{48a} ^{49a} ^{50a} ^{51a} ^{52a} ^{53a} ^{54a} ^{55a} ^{56a} ^{57a} ^{58a} ^{59a} ^{60a} ^{61a} ^{62a} ^{63a} ^{64a} ^{65a} ^{66a} ^{67a} ^{68a} ^{69a} ^{70a} ^{71a} ^{72a} ^{73a} ^{74a} ^{75a} ^{76a} ^{77a} ^{78a} ^{79a} ^{80a} ^{81a} ^{82a} ^{83a} ^{84a} ^{85a} ^{86a} ^{87a} ^{88a} ^{89a} ^{90a} ^{91a} ^{92a} ^{93a} ^{94a} ^{95a} ^{96a} ^{97a} ^{98a} ^{99a} ^{100a} ^{101a} ^{102a} ^{103a} ^{104a} ^{105a} ^{106a} ^{107a} ^{108a} ^{109a} ^{110a} ^{111a} ^{112a} ^{113a} ^{114a} ^{115a} ^{116a} ^{117a} ^{118a} ^{119a} ^{120a} ^{121a} ^{122a} ^{123a} ^{124a} ^{125a} ^{126a} ^{127a} ^{128a} ^{129a} ^{130a} ^{131a} ^{132a} ^{133a} ^{134a} ^{135a} ^{136a} ^{137a} ^{138a} ^{139a} ^{140a} ^{141a} ^{142a} ^{143a} ^{144a} ^{145a} ^{146a} ^{147a} ^{148a} ^{149a} ^{150a} ^{151a} ^{152a} ^{153a} ^{154a} ^{155a} ^{156a} ^{157a} ^{158a} ^{159a} ^{160a} ^{161a} ^{162a} ^{163a} ^{164a} ^{165a} ^{166a} ^{167a} ^{168a} ^{169a} ^{170a} ^{171a} ^{172a} ^{173a} ^{174a} ^{175a} ^{176a} ^{177a} ^{178a} ^{179a} ^{180a} ^{181a} ^{182a} ^{183a} ^{184a} ^{185a} ^{186a} ^{187a} ^{188a} ^{189a} ^{190a} ^{191a} ^{192a} ^{193a} ^{194a} ^{195a} ^{196a} ^{197a} ^{198a} ^{199a} ^{200a} ^{201a} ^{202a} ^{203a} ^{204a} ^{205a} ^{206a} ^{207a} ^{208a} ^{209a} ^{210a} ^{211a} ^{212a} ^{213a} ^{214a} ^{215a} ^{216a} ^{217a} ^{218a} ^{219a} ^{220a} ^{221a} ^{222a} ^{223a} ^{224a} ^{225a} ^{226a} ^{227a} ^{228a} ^{229a} ^{230a} ^{231a} ^{232a} ^{233a} ^{234a} ^{235a} ^{236a} ^{237a} ^{238a} ^{239a} ^{240a} ^{241a} ^{242a} ^{243a} ^{244a} ^{245a} ^{246a} ^{247a} ^{248a} ^{249a} ^{250a} ^{251a} ^{252a} ^{253a} ^{254a} ^{255a} ^{256a} ^{257a} ^{258a} ^{259a} ^{260a} ^{261a} ^{262a} ^{263a} ^{264a} ^{265a} ^{266a} ^{267a} ^{268a} ^{269a} ^{270a} ^{271a} ^{272a} ^{273a} ^{274a} ^{275a} ^{276a} ^{277a} ^{278a} ^{279a} ^{280a} ^{281a} ^{282a} ^{283a} ^{284a} ^{285a} ^{286a} ^{287a} ^{288a} ^{289a} ^{290a} ^{291a} ^{292a} ^{293a} ^{294a} ^{295a} ^{296a} ^{297a} ^{298a} ^{299a} ^{300a} ^{301a} ^{302a} ^{303a} ^{304a} ^{305a} ^{306a} ^{307a} ^{308a} ^{309a} ^{310a} ^{311a} ^{312a} ^{313a} ^{314a} ^{315a} ^{316a} ^{317a} ^{318a} ^{319a} ^{320a} ^{321a} ^{322a} ^{323a} ^{324a} ^{325a} ^{326a} ^{327a} ^{328a} ^{329a} ^{330a} ^{331a} ^{332a} ^{333a} ^{334a} ^{335a} ^{336a} ^{337a} ^{338a} ^{339a} ^{340a} ^{341a} ^{342a} ^{343a} ^{344a} ^{345a} ^{346a} ^{347a} ^{348a} ^{349a} ^{350a} ^{351a} ^{352a} ^{353a} ^{354a} ^{355a} ^{356a} ^{357a} ^{358a} ^{359a} ^{360a} ^{361a} ^{362a} ^{363a} ^{364a} ^{365a} ^{366a} ^{367a} ^{368a} ^{369a} ^{370a} ^{371a} ^{372a} ^{373a} ^{374a} ^{375a} ^{376a} ^{377a} ^{378a} ^{379a} ^{380a} ^{381a} ^{382a} ^{383a} ^{384a} ^{385a} ^{386a} ^{387a} ^{388a} ^{389a} ^{390a} ^{391a} ^{392a} ^{393a} ^{394a} ^{395a} ^{396a} ^{397a} ^{398a} ^{399a} ^{400a} ^{401a} ^{402a} ^{403a} ^{404a} ^{405a} ^{406a} ^{407a} ^{408a} ^{409a} ^{410a} ^{411a} ^{412a} ^{413a} ^{414a} ^{415a} ^{416a} ^{417a} ^{418a} ^{419a} ^{420a} ^{421a} ^{422a} ^{423a} ^{424a} ^{425a} ^{426a} ^{427a} ^{428a} ^{429a} ^{430a} ^{431a} ^{432a} ^{433a} ^{434a} ^{435a} ^{436a} ^{437a} ^{438a} ^{439a} ^{440a} ^{441a} ^{442a} ^{443a} ^{444a} ^{445a} ^{446a} ^{447a} ^{448a} ^{449a} ^{450a} ^{451a} ^{452a} ^{453a} ^{454a} ^{455a} ^{456a} ^{457a} ^{458a} ^{459a} ^{460a} ^{461a} ^{462a} ^{463a} ^{464a} ^{465a} ^{466a} ^{467a} ^{468a} ^{469a} ^{470a} ^{471a} ^{472a} ^{473a} ^{474a} ^{475a} ^{476a} ^{477a} ^{478a} ^{479a} ^{480a} ^{481a} ^{482a} ^{483a} ^{484a} ^{485a} ^{486a} ^{487a} ^{488a} ^{489a} ^{490a} ^{491a} ^{492a} ^{493a} ^{494a} ^{495a} ^{496a} ^{497a} ^{498a} ^{499a} ^{500a} ^{501a} ^{502a} ^{503a} ^{504a} ^{505a} ^{506a} ^{507a} ^{508a} ^{509a} ^{510a} ^{511a} ^{512a} ^{513a} ^{514a} ^{515a} ^{516a} ^{517a} ^{518a} ^{519a} ^{520a} ^{521a} ^{522a} ^{523a} ^{524a} ^{525a} ^{526a} ^{527a} ^{528a} ^{529a} ^{530a} ^{531a} ^{532a} ^{533a} ^{534a} ^{535a} ^{536a} ^{537a} ^{538a} ^{539a} ^{540a} ^{541a} ^{542a} ^{543a} ^{544a} ^{545a} ^{546a} ^{547a} ^{548a} ^{549a} ^{550a} ^{551a} ^{552a} ^{553a} ^{554a} ^{555a} ^{556a} ^{557a} ^{558a} ^{559a} ^{560a} ^{561a} ^{562a} ^{563a} ^{564a} ^{565a} ^{566a} ^{567a} ^{568a} ^{569a} ^{570a} ^{571a} ^{572a} ^{573a} ^{574a} ^{575a} ^{576a} ^{577a} ^{578a} ^{579a} ^{580a} ^{581a} ^{582a} ^{583a} ^{584a} ^{585a} ^{586a} ^{587a} ^{588a} ^{589a} ^{590a} ^{591a} ^{592a} ^{593a} ^{594a} ^{595a} ^{596a} ^{597a} ^{598a} ^{599a} ^{600a} ^{601a} ^{602a} ^{603a} ^{604a} ^{605a} ^{606a} ^{607a} ^{608a} ^{609a} ^{610a} ^{611a} ^{612a} ^{613a} ^{614a} ^{615a} ^{616a} ^{617a} ^{618a} ^{619a} ^{620a} ^{621a} ^{622a} ^{623a} ^{624a} ^{625a} ^{626a} ^{627a} ^{628a} ^{629a} ^{630a} ^{631a} ^{632a} ^{633a} ^{634a} ^{635a} ^{636a} ^{637a} ^{638a} ^{639a} ^{640a} ^{641a} ^{642a} ^{643a} ^{644a} ^{645a} ^{646a} ^{647a} ^{648a} ^{649a} ^{650a} ^{651a} ^{652a} ^{653a} ^{654a} ^{655a} ^{656a} ^{657a} ^{658a} ^{659a} ^{660a} ^{661a} ^{662a} ^{663a} ^{664a} ^{665a} ^{666a} ^{667a} ^{668a} ^{669a} ^{670a} ^{671a} ^{672a} ^{673a} ^{674a} ^{675a} ^{676a} ^{677a} ^{678a} ^{679a} ^{680a} ^{681a} ^{682a} ^{683a} ^{684a} ^{685a} ^{686a} ^{687a} ^{688a} ^{689a} ^{690a} ^{691a} ^{692a} ^{693a} ^{694a} ^{695a} ^{696a} ^{697a} ^{698a} ^{699a} ^{700a} ^{701a} ^{702a} ^{703a} ^{704a} ^{705a} ^{706a} ^{707a} ^{708a} ^{709a} ^{710a} ^{711a} ^{712a} ^{713a} ^{714a} ^{715a} ^{716a} ^{717a} ^{718a} ^{719a} ^{720a} ^{721a} ^{722a} ^{723a} ^{724a} ^{725a} ^{726a} ^{727a} ^{728a} ^{729a} ^{730a} ^{731a} ^{732a} ^{733a} ^{734a} ^{735a} ^{736a} ^{737a} ^{738a} ^{739a} ^{740a} ^{741a} ^{742a} ^{743a} ^{744a} ^{745a} ^{746a} ^{747a} ^{748a} ^{749a} ^{750a} ^{751a} ^{752a} ^{753a} ^{754a} ^{755a} ^{756a} ^{757a} ^{758a} ^{759a} ^{760a} ^{761a} ^{762a} ^{763a} ^{764a} ^{765a} ^{766a} ^{767a} ^{768a} ^{769a} ^{770a} ^{771a} ^{772a} ^{773a} ^{774a} ^{775a} ^{776a} ^{777a} ^{778a} ^{779a} ^{780a} ^{781a} ^{782a} ^{783a} ^{784a} ^{785a} ^{786a} ^{787a} ^{788a} ^{789a} ^{790a} ^{791a} ^{792a} ^{793a} ^{794a} ^{795a} ^{796a} ^{797a} ^{798a} ^{799a} ^{800a} ^{801a} ^{802a} ^{803a} ^{804a} ^{805a} ^{806a} ^{807a} ^{808a} ^{809a} ^{810a} ^{811a} ^{812a} ^{813a} ^{814a} ^{815a} ^{816a} ^{817a} ^{818a} ^{819a} ^{820a} ^{821a} ^{822a} ^{823a} ^{824a} ^{825a} ^{826a} ^{827a} ^{828a} ^{829a} ^{830a} ^{831a} ^{832a} ^{833a} ^{834a} ^{835a} ^{836a} ^{837a} ^{838a} ^{839a} ^{840a} ^{841a} ^{842a} ^{843a} ^{844a} ^{845a} ^{846a} ^{847a} ^{848a} ^{849a} ^{850a} ^{851a} ^{852a} ^{853a} ^{854a} ^{855a} ^{856a} ^{857a} ^{858a} ^{859a} ^{860a} ^{861a} ^{862a} ^{863a} ^{864a} ^{865a} ^{866a} ^{867a} ^{868a} ^{869a} ^{870a} ^{871a} ^{872a} ^{873a} ^{874a} ^{875a} ^{876a} ^{877a} ^{878a} ^{879a} ^{880a} ^{881a} ^{882a} ^{883a} ^{884a} ^{885a} ^{886a} ^{887a} ^{888a} ^{889a} ^{890a} ^{891a} ^{892a} ^{893a} ^{894a} ^{895a} ^{896a} ^{897a} ^{898a} ^{899a} ^{900a} ^{901a} ^{902a} ^{903a} ^{904a} ^{905a} ^{906a} ^{907a} ^{908a} ^{909a} ^{910a} ^{911a} ^{912a} ^{913a} ^{914a} ^{915a} ^{916a} ^{917a} ^{918a} ^{919a} ^{920a} ^{921a} ^{922a} ^{923a} ^{924a} ^{925a} ^{926a} ^{927a} ^{928a} ^{929a} ^{930a} ^{931a} ^{932a} ^{933a} ^{934a} ^{935a} ^{936a} ^{937a} ^{938a} ^{939a} ^{940a} ^{941a} ^{942a} ^{943a} ^{944a} ^{945a} ^{946a} ^{947a} ^{948a} ^{949a} ^{950a} ^{951a} ^{952a} ^{953a} ^{954a} ^{955a} ^{956a} ^{957a} ^{958a} ^{959a} ^{960a} ^{961a} ^{962a} ^{963a} ^{964a} ^{965a} ^{966a} ^{967a} ^{968a} ^{969a} ^{970a} ^{971a} ^{972a} ^{973a} ^{974a} ^{975a} ^{976a} ^{977a} ^{978a} ^{979a} ^{980a} ^{981a} ^{982a} ^{983a} ^{984a} ^{985a} ^{986a} ^{987a} ^{988a} ^{989a} ^{990a} ^{991a} ^{992a} ^{993a} ^{994a} ^{995a} ^{996a} ^{997a} ^{998a} ^{999a} ^{1000a}

x (1 veg. X amic. del Retrobament)

Amis ("El Penbre" amb l'Arg "La Fenice" de Venècia
i d. de l'autor)

amb l'O. Lamoureux) (discurs)

"Penebre") , Madrid (9 veg.) (concert a capella", "Missa Solmnis" i "El Penebre" (2
amb l'Org. Nacional), Maó (1 veg.) ^(1+don), Pamplona (1 veg.), Paris (France) (3 vegades
2^a a capella" i 1 amb la gran Misa en sim. de Bach amb l'Org. ~~Sam~~ Colonne, audició
que es repetí 2 veg. més a Bàrna), Perpinyà (1 veg.), Roma (1 veg. & davant Joan
~~XXIII~~ amb Victòria dels Angels), St Miquel de Guixà (2 veg.) ("El Penebre" dirigit per
l'autor amb l'Org. del Capítol de Toulouse), S. Sebastian (1 veg.), Toledo (1 veg.
"El Penebre" amb l'Org. Nacional), Toulouse (4 vegades d'aquestes 2 aud. de "El Penebre"
dirigides per l'autor)

~~Hand~~
Fem esment especial dels nostres col·laboradors més destacats: directors, Orquestres,
bandes i cobles. etc.

A més dels solistes habituals en les nostres audicions "a capella", han col·la-
borat en les nostres audicions vocal-simfòniques, les soprans i Albala de Jo
("Verge Maria" de Blancafort), Bonxita Badia ("Eliás" de Mendelssohn)
Jacqueline Brumaire ("Stabat Mater" de Poulenc i "Requiem" de Verdi), Ursula
Buckel ("Les Estacions" de Haydn i "Oratori de Nadal" de Bach), M^a del Car.
Bustamante ("El Penebre" de Casals), Mont. Caballé ("El Pen." de Casals)
Andreu Fornells ("Requiem" de Mozart), Pura Gómez ("Requiem" de
Mozart, "Eliás" de Mendelssohn, "Missa en sim." de Bach, "St Francis" de
F. Donostia, "Les Estacions" de Haydn, "X Simfonia" de Beethoven)

(1) Palma de Mallorca (3 vegades)

"Mon estimat Lluís M^a": després del meu retorn, aquestes diades de Barra p-
 passen i tornen a passar davant els meus ulls com en un cal·lidoscopi on sempre
 un punt lluminós atreu la mirada; la triomfal apoteosi sobre la qual s'ai-
 -xeca la darrera de les 3 audicions de la Passió. Jo no oblidaré mai aquest
 clam espontani de reconeixença i d'admiració que sorgia del públic
 entusiasmats vers l'O.C. i el seu ~~stor.~~ ^{estor.} En associar-m'hi amb tot el meu
 cor, jo revivia la meua joventut, els meus ~~tes~~ ^{seus} contactes amb l'home
 providencial que fou el vostre pare, la revelació de l'obra altament
 artística que s'acomplia i que no podia ésser altra, perquè ella s'ins-
 -pirava en un ideal ~~mes~~ ^{més} diferent del purament humà. I per l'exemple
 d'un músic excepcionalment dotat, F. Pujol, que posava al servei d'aquest
 ideal encarnat pel vostre pare, una devoció paternal i els recursos
 d'un esperit sortosament equilibrat - jo m'en vaig poder fer càrrec espe-
 -cialment en 1914 i en 1917 - jo he comprès que fos ^{la qual} ~~quina~~ ^{fos} la valor dels
 grans cors i conjunts que he tingut ocasió de freqüentar, l'O.C. b. note-
 -ria parió, car ell ~~repa~~ ^{remov} s'edificava sobre la fe i l'amor.

La fe, que aixeca (soulève) les montanyes, ha fet, fa 50 anys, sorgir de la terra, amb el
 "Palau de la M.C.", un edifici, com no n'existia cap ~~més~~ ^{més} de més lògicament conce-
 -but, ni de més adequat a la seva destinació i al seu públic. Aquest públic, g.
 -a Déu, no és pas el que escolta la música ~~(le maitien auster)~~ ^(le maitien auster) amb el posat aus-
 -ter, la mirada ombrívola, el puny agafat (adherit) al mentó. L'eterna joen-
 -tut de les obres mestres més profundes harmonitza amb les generacions que es
 (al 17 ter)

succeeixen en el país català (quantes vegades el vostre pare i en Pujol m'havien dit: "vosaltres som un poble jove"). Els creadors del Palau saben ço que es feren, quan ells van situar en un marc de festa, banyat de llum somrient, les magnífiques manifestacions que s'hi han succeït des de fa mig segle.

Els amys s'excorren. I tot l'O. B., cantaires, direcció artística, administració, Junta Directiva, està unit en el fonament més sòlid que arrenca (parai) de la fe i de l'amor. Aquesta és l'impressió que jo guardo d'aquesta execució grandiosa i emocionant de La Passió. Què heu ben vist, estimat Lluís M^a, tots els artistes que han vingut dels 4 racons de l'horitzó - jo entenc els vers artistes - s'han - ran emportat de l'O. i de Barcelona el record d'una atmòsfera benefactora, generosa, i que no es troba enlloc.

Deixeu que us remerciï, estimat Lluís M^a, per la joia que m'havau proporcionat, l'Orfeo i vos: l'O., amic fidel dels dies bons i dels dolents, prop del qual jo us demano, ~~enca~~ una vegada més, d'ésser el meu interpret."

(al final de la pl. 17)

(Discurs)

(8)

Olga Iglesias ("El Pessebre" de Casals), Nadine Sautereau ("Cgr. Missa en si m. de Bach), Erna Sporenberg ("Pamó s. St. Mateu" de Bach), Jennifer Vyryian ("Missa Solemnis" de Beethoven), Mre Rosa Valls ("El Pessebre" de Casals)

Citem d'una manera especial la col.laboració extraordinària de Vic. del Angel en els solis de 2 obres "a capella".

Contralts: Mont. Aparici ("El Pessebre" de Casals), Concepció Callao ("Requiem" de Mozart, "Elias" de Mendelssohn, "X Simf." de Beethoven), Cgr. Missa en si m. de Bach); Jeanine Collard ("Cgr. Miss. en si m. de Bach"); Meriel Dickinson ("Oratori de Nadal" de Bach); Rosario Gómez ("El Pessebre" de Casals), Norma Procter ("El Pessebre" de Casals), Anna Ricci ("Requiem" de Fauré), Josephine Veasey ("Missa Solemnis" de Beethoven, "Requiem" de Verdi), Sieglinde Wagner ("Pamó s. St. Mateu" de Bach).

Tenors: Jaume Baró ("El Pessebre" de Casals), Murray Dickie ("Requiem" de Verdi), Alfonso Fleta ("Elias" de Mendelssohn), Ernst Haefliger ("Pamó segons St. Mateu"), Richard Holm ("Missa Solemnis" de Beethoven), Wilfrid Jochims ("Oratori de Nadal" de Bach), John Mitchinson ("Les Estacions de Haydn"), Juan Oncina ("El Pessebre" de Casals), Claietà Renom ("Requiem" de Mozart, "Elias" de Mendelssohn, "X Simfonia" de Beethoven),

(Discurs)
"Les Estacions" de Haydn, "Pamó s. St. Mateu" de Bach, "Verge Maria" de Blancafort), Emili Vendrell ("Requiem de Mozart").

Barítors i Baixos: Guillermo Arróniz ("Pamó s. St. Mateu" de Bach), Kim Borg ("Pamó s. St. Mateu" de Bach), Francesc Chico ("El Penebre" de Casals), Víctor de Varké ("El Penebre" ^{de Casals}), Frederick Cythril ("Les Estacions" de Haydn, "Requiem de Verdi"), J. López Casparbé ("Requiem" de Mozart, "Eliás" de Mendelssohn, "X Simf. de Beethoven, "Les Estacions" de Haydn, "Pamó s. St. Mateu" de Bach), Benjamín Luxon ("Cantata n.º 56" i "Oratori de Nadal" de Bach), Georges Moutsious ("El Penebre" ^{de Casals}), Joan Sardi ("Missa Solemnis" de Beethoven), Josep Simorra ("El Penebre" de Casals), Raimon Torres ("El Penebre" de Casals), William Warfield ("El Penebre" de Casals) → (Solistes instrumentals) (p. 9 bis)
X (al dor)

Però, l'Orf. Batalà, a més d'aquesta ingent tasca artística (en contínua evolució i expandiment, però sempre obedient a les directrius fundacionals, malgrat totes les contingències i pressions externes que en el transcurs d'aquests anys s'ha hagut de produir) ha continuat fent obra social, sobretot entre els seus elements més directes i entranyables que són els cantaires, que en hores crucials, despullats de tot personalisme, han donat un exemple de magnífica unitat.

X Per la nostra taxa artistica ha suscitat ^{des de les} crítiques, ^{més} ditiràmiques, ^{fin la qm} indi-
ferents, anodines; d'aquelles fetes a posta per llegir entre ratlles i àdhuc oberta-
ment adverses, o simplement hom ha silenciats aquestes actuacions ~~seves~~
mereixedores, al menys, d'un elemental respecte. Nò hi fa res. Tot és vida i dona
testimoni, explícit o tàcit, de la valor i significació de l'Ob. i de que
el ~~no~~ nostre camí ^{no} ~~ha estat~~ torçat ha estat torçat o falsejat
→ i comentaris ~~més~~ enuom.

Després de Solistes vocals

Diversos i notables solistes
instrumentals han col·laborat del
país i estrangers han col·laborat també assíduament a les nostres audicions.

(discurs)

Entre els actuals, com he dit abans, n'hi ha una cinquantena que estigue-
ren presents en aquell inoblidable concert d'avui fa 25 anys i que són un exem-
ple de fidelitat a ultrança. Be mereixen que avui ^{eminent} recordi els seus noms.

Com ~~se m~~ també mereixen un emocionat record aquells altres que prenen part ac-
tiva en aquella data històrica i que la mort ha arrabassat del nostre costat

Són aquests: ----- (No oblidar Fomells - Vendrell)

a tots els altres cantaires actius en aquella efemèride i que, per causes
diverses no varen poder continuar en els nostres rengles, també el meu agraï-
ment. Ja tots els cantaires actuals que no es troben en les circumstàncies abans
esmentades, jo els diria que prenguin exemple de la fe i de l'abnegació de
tants companys. Que siguin sempre fidels als ideals que han informat l'obra
de l'Orfeo, sense deformacions ni falses interpretacions.

Però em falta molt encara, per acabar aquest capítol de mercès que, amb tot,
haurà de quedar forçosament incomplet. En fer lloc vull evocar alguns pre-
sidents difunts que han regit l'Orfeo en part dels meus anys de direcció:
Joaquim Renart i ^{ex bon} Felix Millet. És de justícia destacar el gran zel del 1er i
l'èxit aconseguit per tal que la nostra entitat tornés a actuar a la llum
pública, després de llarg temps de silenci forós. L'èxit ^{del triomf} esclatant del 1er
concert que inaugura el desenvolupament del concert que inaugura

x el successor del gran ciutadà Albert Bastardas

aquesta última vinticinquena i que avui commemorem, fou degut, ^(discurs) (11)
sens dubte, a ell. Ha deixat en nosaltres el pas de

Està encara massa xop el record que ha deixat en nosaltres el pas de
Fèlix Millet per la presidència d'aquesta Casa, perquè calgui evocar-lo de
nou. Les gestes més glòries, durant aquesta última època de l'Orfeó són de-
gudes a la seva inspiració abrandada, al seu entusiasme fogós, a la seva
clarividència privilegiada, a la seva fe a ultrança. Personalment li ve
dentor de tantes coses, que no sabria pas enumerar-les en aquest moment.

Clarividència p[er] la qual veia el futur i el passat, deutor de tantes coses, que no sabia pas enumerar-les.

Ja que estem immesos en el record benefactor dels ex-presidents, deixeu que esmenti un nom viu encara en la memòria de molts, a qui dec el major agraïment en aquella presentació m[er]ita com a stor de l'O.C: com refereixo a Joaquim Cabot, el forjador d'aquesta casa gran ^{que el va començar} patrici forjador d'aquest Palau, qui mig-imposibilitat volgué assistir al concert ^{materialment} portat pels seus servents, ringué personalment a felicitar els cançons i a mi en el "Camerino", "encara que l'hi haquesin d'arranjar" segons les seves ^{mateixes} paraules textuals. Recordo encara q[ue] com dirigint-se a un grup format per les nostres cantaires més joves cantaires el digué: "2uim joys que féu, sembleu com flors-----" I com fou ovacionat per tot el chor en retirar-se, passant per la nostra Sala d'assaigs. Fou el seu adeu, en vida, a l'Orfeo!

... aquell admirabl[le] secretari nostre en Pasqual Borda.

Vull també dedicar un record a aquell admirable Secretari nostre, en Pasqual Borda,

(discurs)
mestre de la ploma i del pinzell, i al no menys admirable V.-conservador (12)
joan de Moragas, ^{el qual} tots dos desapareguts, i ^{formaven} part de la 1ª junta ^{que exercí} en actiu
durant els 1ers temps de la meua direcció.

Abans d'è de referir-me als meus col.laboradors més íntims en el chor, no vull
deixar d'evocar la figura entranyable del Mestre Joan Llangueres, un dels més grans
admiradors i actius propagandistes de l'obra del meu pare ^{amb el qual} a qui dec potser l'im-
-puls més decisiu en el meu nomenament de director de l'O. B., en-
gest difícil d'oblidar.

Tara permeteu que em refereixi als meus col.laboradors personals més íntims
en el Chor, durant la meua vinticinquena. ~~Em referiré primer~~ Haig d'an-
-nyalar en primer terme, als sub-directors Mestres Joan Tomàs i J. J. Llangueres, proposats ambdós
per mi a la J. S., immediatament després del meu nomenament de director. El mestre Tomàs,
vinculat estretament amb l'espí des de la seva infantesa, format per tant, en la mateixa sava
que informa l'ésser de la nostra entitat, que és la que li inculcà el pare i Mestre de tot,
no podia ésser persona més col·loca pel ^{supra} ~~exercici~~ del càrrec, que exercí amb un
zel i fidelitat exemplars fins la seva mort. El Mtre J. J. Llangueres, llavors en
plena juvenesa, que havia donat mostra del seu talent i del seu valer en la direcció
del Chor de la F. de J. C. de bat, i més tard en la de la "Choral Victòria (filla de la 1^a),
representarà una nova aportació, entroncada per esperit i per herència en la nostra obra
ancestral, ~~la qual aportació~~ ^{ell} don deixar d'exercir voluntàriament aquest càrrec, vaig propo-
-sar a la J. S. el nomenament del Mestre Adolf Cabané, qui ~~prengué possessió en febrer (?) de~~

2- el dinàmic 2- Secretari J. Mª Aràjöl

(1) amb paraules i amb fets.

(discurs)

(13)

1967, amb qui em sento plenament identificat ~~com~~ ^{com} munc complet, director de l'Orfeó de Sabadell i del conservatori oficial de dita ciutat i prof del C. S. M. Barceloní, que ~~prengué possessió en Febrer (?) de l'edifici~~ ^{veritable} director directe del esperit dels nostres orfeons, que prengué possessió davant els cantaires en Febrer de 1967 i amb qui em sento completament identificat. Per assignar a les tasques del chor i al mateix temps encarregar-se de la secció de Vòis, que en aquell temps el Mtre Tomàs ja no podia atendre, fou nomenat ~~simultàniament amb~~, també en la mateixa data, l'antic cantaire i solista J. López Esparbé, director de diversos orfeons i fill directe de l'O. C.

~~Hauria de per~~
Sense la col.laboració estreta i directa d'aquests mestres i companys, per les meves pròpies forces, no hauria pogut portar a felix terme la tan considerable ^{les} tasca realitzada aquests 25 anys. I bé per tant que és d'estricta justícia ^{per} ~~per~~ ^{publicament} ~~tar~~ el meu agraïment

Però també haig d'agrair la labor callada i constant dels professors a càrrec dels quals va la preparació de noves fornades de cantaires. No els ~~anomenaré~~ ^{anomenaré} de una un perquè estan en la pensa i en el cor de tots. Vell, però, fer esment, i vull retre un homenatge especial, en representació de tots, a la Sra. Antonia San Cristófol, que ^{quasi} fins l'últim moment de la seva vida exercí el seu càrrec amb fe i vocació exemplars.

J'ara, a totes les Juntes Directives que han regit i administrat l'Orfeo durant els (25) anys de la seva actuació artística, i molt particularment a l'actual President Joan A. Maragall, a qui tan nobles i continuades iniciatives devem tots, del fons de l'ànima, mercès! Jo no podré oblidar mai un gest decisiu que ell tingué ^{agint} ~~desper~~ publicament amb mi, en un moment crucial per la vida de l'O. F.!

J. Maragall.

~~J'hauria d'acabar. Però no quedaria tranquil~~

J'vagi també la més profunda reconeixença als nostres socis i a tot el públic adicte que segueix amb interès i entusiasme les nostres manifestacions. Sense el seu escalf, la nostra tasca hauria estat eixorca i inoperant.

J'hauria d'acabar. Però no ho vull fer sense abordar, enc que sigui molt breument, dos punts per la meua completa tranquil·litat: ^{per} durant aquests últims 25 anys hem rebut moltes mostres d'adhesió i d'encoratjament de diverses personalitats de tots els ordres. ^{que hem encoratjat i exaltat} l'album de l'O. F. en dona testimoni, entre altres múltiples manifestacions. Jo només esmentaré Per la seva importància, hauria de fer referència a moltes d'elles. Jo limitaré, però, només, a esmentar les de ^{repeticio} tres músics catalans eminents, tres d'ells catalans i tres francesos dels quals, pel seu pes específic, ens honoren d'una manera especial, sense que això vulgui dir que non'hi hagi moltes altres que tinguin una importància parella.

(Discurs)

Com referiré primer als tres nostres músics, un d'ells ja desaparegut del món dels vius, i els altres dos vivents sortosament encara.

Zuan l'Orf. es preparava per tal de reaparèixer a la llum, en un dels nostres assaigs, el celebrat el 30 d'Abril de 1946, rebé el 30 d'Abril amb gran goig la visita del Mestre Joan Lamote de Caignon, ~~llavor~~ (el) gran educador musical del nostre poble, llavors Director de l'Orq. Municipal de València. Recordo que fou rebut amb una gran ovació. El moment fou per tots d'una gran emoció. El "Requiem" de Mozart sortí amb una empremta juvenilsca indubitable. El Mestre s'impressionà vivament i amb lletra tremolosa escriví en el nostre àlbum aquestes paraules lapidàries inflamades, que ténqueren per nosaltres el caràcter de veritable ^{1a} consagració als esforços portats a terme per la resurrecció de la nostra entitat. Heus-les ací: "-----"

Un altre eminent Mtre. català, Joan Manén, tan injustament preterit a casa nostra, des dels primers instants de la nostra vida nova estigué també al nostre costat, oferint-nos les primícies de les seves definitives obres corals mestres, orgull de l'escola catalana. L'Orfeo, ja en 21 de Nov del 1er any de nova actuació, li dedicà un audi-ció íntima, i ell tingué el gentil gest d'acollir en la seva pròpia casa un grup de cantaires de l'O. C. que prengueren part en una audició de ^{composicions} ~~obres~~ del qual us parla, el qual tingué l'honor d'ésser presentat per Manén amb paraules que no oblidaré mai. En aquests darrers anys, com sempre, ell ha exalçat se contínuament la labor de l'O. C. No en va l'any 1914, fou el nostre col·laborador desinteressat en els concerts que l'entitat donà a bondeu sota la direcció del fundador. L'Orfeo en ~~era~~ un ~~a~~ el nomenà soci honorari. Sé que estem en deute amb ell;

hi ha una obra capdal de la música choral catalana, de la qual és autor, "el petit maridet" (vo. s. t. barles) ~~per~~ dedicada a l'O.C. que fa molt de temps, ho se^{va}, ha de sortir a la llum pública. & circumstàncies forçoses ho han privat fins ara. Però el propòsit incercissim continua intacte i espero que pugui tenir eficient realització.

Itanco aquesta trilogia representativa de músics catalans amb el nom excel·lent de Pau Casals, qui en fer l'alt honor de confiar l'estrena europea del seu "Persebre" a l'Orfeó Català, [malgrat pressions no massa oportunes], ha consagrat, una vegada més la representativitat reputació i pes específic de la nostra entitat, siuit audicions han estat donades d'aquesta obra per l'O.C., i elles han merescut l'elogi més ditiràmbic del seu autor, quan afirmà textualment en lletra adreçada a qui us dirigeix la paraula "el Persebre" ^(f. a pau) (el Mestre feia al·lusió al seu primer ^{inapreciable} contacte emocionant amb l'Orfeó a Assis). ~~Recal~~ Esmentem també la seva ^{emotiva} col·laboració amb el violoncel màgic, en el concert "à capella" de felix memòria donat per l'O.C. a Toulouse arran de les audicions de l'oratori de la pau. El nomenament del Mestre com a soci honorari de l'Orfeó, no és més que una minça prova de reconeixença a la seva alta personalitat.

En quan a la trilogia de músics francesos a que abans he fet referència, vull publicar els noms de J. Banteloube, Cf. Bret i Francis Poulenc, tots tres d que malhauradament deixaren ja la vida terrenal. & J. Banteloube, pompositor profunda i sincerament racial, germà de dels ideals artístics que informen l'obra de l'O.C., ^{em} ~~obren~~ ^{obren} de nou bona part de la seva obra choral, ~~a~~ ~~després~~ d'escriu.

(discurs)

l'amorosíssima

(17)

-re una nova presentació d'entusiasta en els nostres programes parisiencs de 1952, so que ens determinà a dedicar-li a Bàrta un inoblidable concert monogràfic en abril de 1954, al nostre Palau, amb la seva preuada col. laboració personal, ~~que~~ que ens agermanà més encara. Fruit d'aquesta col. laboració, fou la com-
-posició de la seva obra coral mestra "Oda nova a Barcelona" de Joan Maragall, amb l'additament d'una cobla, que escriví expressament per l'oc.
i que un dia o altre ha de veure la llum. Còs emocionant seguir, a través de l'epistolari de C. amb el fundador de l'O i posteriorment amb mi, la devoció i la confiança que aquest home noble i senzill ens portava.

Justave Bret: una altra vella amistat, de qui noble fill de la Provença, de qui rebérem ~~novament~~ ^{novament} des de l'any 52, ^{novels} de devoció entranyable. Ja des de tempsençà, gran admirador del Mestre i de la seva obra, fou un dels organitzadors de la ~~Quarta~~ ar-
-tística de triomfal de l'O.C. a Paris (i.e.) ^{en qualitat de} ~~en qualitat de~~ ^{St. Bach} d'aquella gran capital; però a partir del referit a. 52, aquella devoció es renovellà i ens visità unes 4-5 vegades, event espectador de diversos concerts nostres "a capella", "Sinfonia" i "Pamò i. St. Mateu". Com a record de l'encoratjament i exaltació que d'ell rebérem ens plau reproduir, ~~adhes que s'igue per~~ encara que puquí semblar immodèstia per part meua, les següents paraules contingudes en una lletra que m'adreçà després de les audicions de la "Pamò" de l'any 58:

[al 17bis]

Justave Bret em donà fondes proves d'amistat acullent-me generosament petites temporades en la seva llar ancestral de Fréjus i fent-me la merced d'una

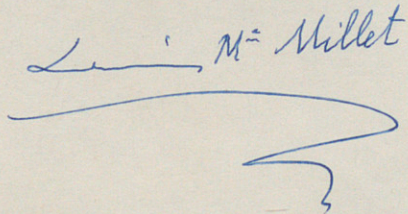
La calidesa extraor-
-dinària

(Biscurs)
d'una correspondència íntima deliciosa, inestroncable, plena de bel·les (18)
suggerències i delicadeses envers l'O.C., fins al llindar de la seva mort

Francis Poulenc, que feu la coneixença de l'O.C. en assistir a Barcelona en el
concert que l'entitat donà el 13 de Maig de 1950, en fou, des d'aquesta data, un pane-
-gísta entusiasta: "Si heurex de pouvoir témoigner la de mon admiration ébloie pour
l'incomparable O.C." escriví en el nostre àlbum. A seguí després una corres-
pondència epistolar que ~~cor~~ refermava aquesta impressió, amb la tramesa
de diverses partitures corals amb expressives dedicatòries, algunes de les quals
haviem d'esser interpretades més tard per la nostra entitat. Però vingué el
8 de Nov del 58 en que l'O. interpretà ~~o~~ l'"Stabat Mater", obra capdala del
gran Mre. francès, d'una gran dificultat d'execució vocal, que es donava per
1ª vegada en el nostre país. L'autor ens feu l'alt honor d'assistir a aquesta
1ª audició. Val a dir que els nostres cantaires mai ^{no} l'han interpretat amb
la perfecció i emoció d'aquell primer dia. Poulenc fou aclamat amb
fervent, delirant entusiasme. En aparèixer a l'estrada a rebre aquelles
mostres d'admiració, em digué: "C'est la 1ª vegada que sento d'obra perfecta-
-ment afinada. L'execució, a més, ha correspost amb el meu pensament e exacti-
-tut absoluta amb el meu pensament. ~~Però~~ esta estampà novament
a l'àlbum de l'O, aquestes paraules: "-----"
Més tard, en venir novament Poulenc a Barma per les representacions
dels seus admirables "Dix-hèges de Carmelites", m'obsequià amb la partitura
d'orquestra del seu "Stabat", no posada a la venda, amb expressiva dedicatòria.

molt (discurs)
membres, sigui llarga i fructífera, i pugui trobar sempre els (21)
homes que la conduïxin pel camins que siguin exemple i guia
de noves generacions.

Tara en ~~recrear~~ ^{remerciat} totes les vostres delicadeses i generoses, inmerescudes,
ofenes vull ~~pronunciar~~ ^{dir} unes paraules similars a les que vaig pronunciar
davant els cantaires i j.s. el 4 de gener de 1946 quan vaig prendre possessió del
meu càrrec de Director: O. d. "buenol de ma infantesa", arca dels meus somnis i
de les meves il·lusions, força de la meua vida. En aquest moment solenne
renova la promesa que vaig fer-te un dia en obrir-te el meu ésser
amb totes les meves potències al teu servei fins que els designis de Déu vulguin.
"cantaires ^{meus} estimats, mestres i j.s., reben en aquests instants l'expressió més viva del
meu amor de germà".

 M. Millet

T ara, per acabar, ^{penso} ~~parlant~~ ^{en} ~~de~~ l'avenir de l'O. Però aquest no depèn ara ^{solament} ~~T ara si que acabo. T acabo fent una profecia de~~ ~~te~~ en l'avenir de l'O. Però aquest no depèn dels que hi hem cremat la major part de la nostra existència amb tota la fe, amb tot l'amor, amb tot l'entusiasme, amb tota la feroçosa adhesió a uns principis immutables que formen la seva essència i en són l'ànima. Sense aquests "l'O seria un cos mort, per tant, sense cap impuls vital, apte només per ésser soterrat. L'avenir de l'Orfeu depèn de la nostra joventut, jo vull creure en ella. Però ella ha de tenir present també en molta part de la nostra joventut. Jo vull creure en ella. Però, és precis també que ella creïqui en nosaltres. És precis l'amor, el respecte i la comprensió mútues. Sobre tot l'amor. "Encara que em creguessin el millor mestre del món" (deia un dia el meu estimat pare als seus cantaires) si no m'estimessin, poseu-me un altre en lloc meu. Mentre l'obra no mori, jo em sabria resignar". Però amor vol dir sacrifici per la cosa estimada. Paul Claudel per finir aquell admirable poema al qual A Honegger posà tan meravellosa música ("Joana d'Arca la foguera") diu: "No existeix més un més gran amor que el de donar la vida per allò que hom estima". En altres paraules, podríem dir que la prova més gran de l'amor és el suprem sacrifici. Quan hom estima totes les diferències, tots els antagonismes, queden superats. Ésser cantaire de l'O. no és pas una cosa tasca planera. Vol un esforç, vol un sacrifici, vol una vocació. Benaurats els que la tenen. Benaurats els que la senten, enmig del món materialitzat i l'ixorc. Jo faig vots ^{per tal} que la vida de l'Orfeu, conservant les seves pures essències, s'fortifiqui en l'amor de tots els seus

membres, sigui molt llarga i fructífera, i pugui trobar sempre els homes (21)
que la condueixin pels camins que siguin exemple i guia de noves genera-
cions.

Tara, en remerciar totes les vostres delicadeses i generoses, ~~inmerescudes~~ ofrenes, vull
~~per~~ dir unes paraules similars a les que vaig pronunciar davant els cantai-
-res i q. z. el 4 de gener de 1946, quan vaig prendre possessió del meu càrrec
de Director: «O. G. "bressol de ma infantesa", arca dels meus somnis i de les
meves il·lusions, força de la meua vida. En aquest moment solem-ne renovar
la promesa que vaig fer-te un dia, en obrir-te el meu ésser amb totes les
potències al teu servei, fins que els designis de Déu vulguin.

Cantaires i socis estimats, mestres i q. z., rebeu en aquests instants, l'expres-
-sió més viva del meu amor de germà.

L. Me Millet

(discurs)

Encara, abans de la seva mort, m'envià la del seu "clòria", amb ⁽¹⁹⁾
el desig de que un dia fos cantat per l'O.B. [de la qual obra posem ja temps
el material complet.]

(Com contrasten aquestes actituds, amb certes altres, dintre el marc de ca-
-sa nostra!)

Tres músics francesos que han encoratjat i exaltat l'Orfeo: Francis Poulenc,
Joseph Canteloube, Clustavè Bret - solistes estrangers

Dues eminències catalanes que s'han posat al seu costat: Joan Manén, Pau
Casals - ^{30 Abril} Lamote - P. Donostia

2) Record als subdirectors, mestres i cantaires que ja no hi són, ^{Nov 21} gènere dels
1ers subdirectors

1) Record als Presidents inclosiu Sr. Renart. Ch Cabot (meu 1er Concert)

Fèlix, Ch. Boada, Mre Joan Longuerre
dirigents actuals i antics
Socors al final } Final

3) Cantaires actuals de fa 25 anys - Públic

(1) Tarea realitzada, Record emocionat del 1er Concert. Alts i baixos a l'entorn dels 25
anys - Critiques d'innombrables i adreces. Polèmiques. Tascà social
L'avenir de l'Orfeo, Plena consciència d'haver complert amb el deure.

S'ha de tenir la consciència de fer sempre ho que es pot.

(1) Orphen
En la vida he tingut moltes febleses i mancaments, tinc però plena
consciència i absoluta tranquil·litat d'haver complert el meu deure
vers l'O. C. i he de pensar amb agraïment quan ha calgut, sense cap res-
pecte humà

V. don

Benvolgut mestre:

Li torno aquesta còpia del seu discurs
del dia del 95e aniversari.

Com que ja l'hem fet servir per
la circular, ja no la necessitem.

Gràcies!

— J. Art

Fa avui vint-i-cinc anys que l'Orfeó Català va reaparèixer novament, solemnement i públicament a la llum després de llarg temps de silenci, i fresc encara el dol que portava del seu creador insigne, el pare i mestre per excel·lència, Lluís Millet; i més recentment, del seu successor indiscutible, el mestre Francesc Pujol, de qui estem commemorant el vint-i-cinquè aniversari de la mort. Aquest darrer, malauradament, no pogué inaugurar tampoc les noves gestes de l'Entitat, després de quatre anys de preparació pacient a l'ombra, només il·luminada per la fe en un ideal inconmovible, secundat pels seus subordinats mestres i una selecció de cantaires fidels, una cinquantena dels quals continuen, per sort, encara, formant part dels nostres rengles. Orfes, doncs, dels nostres capdavaners, vaig ésser jo qui, immerescudament, conduí l'Orfeó aquell dia memorable, i en un estremiment d'emoció pura, el concert que dedicàrem als nostres dos directors, inaugurat per les harmonies immortals del "Rèquiem", de Mozart.

I fa quinze anys que en el Saló Rosa, en l'acte que les Entitats artístiques barcelonines dedicaren a l'Orfeó Català i a la meva humil persona en commemorar aquella històrica efemèride, vaig pronunciar unes paraules que tenen ara la mateixa actualitat, part de les quals transcriuré textualment.

Deia així:

"Amics tots: Si gran fou la meva emoció en trobar-me, el gener passat ha fet precisament deu anys, ocupant la direcció de l'Orfeó Català després de la mort de l'estimat mestre Francesc Pujol, el qual no pogué recollir el fruit dels seus continuats esforços i treballs en pro de la nostra Entitat; si el meu cor va bategar com mai en trobar-me per primera volta, demà farà deu anys, empunyant la batuta en el primer concert de la nostra Entitat després de llarga temporada de silenci, us diré que avui sento altra vegada l'escalf d'aquells dies, ja un xic llunyans, en trobar-me entre vosaltres en esperit d'evocació d'aquella efemèride. Més, encara, pe-

rò, quan en aquests darrers deu anys, el nostre camí no s'ha interromput ni un instant, confirmant aquelles meves paraules que, el dia que la Junta Directiva de l'Orfeó Català em donà plena possessió del meu càrrec davant dels cantaires, vaig pronunciar, i que deien: "Sé que en aquests darrers dies algú ha estès la papereta de defunció de la nostra estimada Entitat. Em plau dir a totes aquestes ànimes fredes i pessimistes que, si Déu vol, els demostrarem el seu error, perquè posseïm joventut, fe ardent i sincera, entusiasme desbordador i ganes de treballar, i perquè no és just dubtar ni un instant d'aquests admirables cantaires que per espai de tants anys ens han donat l'exemple del seu sacrifici i de la seva abnegació per amor a l'ideal i sense esperar-ne cap recompensa."

"Perquè comptaré amb companys mestres d'una gran competència, fe i honradesa, que actuaran segons l'esperit tradicional de l'Orfeó Català. I perquè aquest no pot morir, ja que per damunt de tots els egoismes mesquins hi ha l'esperit immortal de la Pàtria."

I continuava encara: "Em semblaria, per tant, pura petulància acceptar aquests actes que amb tanta de generositat i d'entusiasme han organitzat les Entitats artístiques i culturals de Barcelona, com un exalçament de la meva tasca enfront de l'Orfeó Català durant els deu anys darrers, simplement perquè l'obra que realitza la nostra Entitat és una obra col·lectiva, en la qual cantaires, mestres i Junta Directiva amb l'estímul i la col·laboració moral i material de tots els nostres associats, i àdhuc de tot el nostre públic addicte, plasmen en la successió del temps l'ideal que informà el pensament del nostre inoblidable fundador, mestre Lluís Millet, en crear l'Orfeó Català. Ell ja deia que aquesta obra "ha estat una comunió d'esperits en un amor, en un sentiment, en una cançó que misteriosament havem sentit endins, i que sembla que en expandir-se ha resultat veu de consol i de desvetllament pels nostres germans de pàtria. En la nostra comunitat no hi ha hagut ni grans ni xics, perquè l'amor és l'única font d'igualtat: de la igualtat, s'entén, que guardant cadascú en

son lloc, resulta de la identitat de sentiments."

"Si avui la meua humil persona es troba ací, entre vosaltres, és perquè al meu costat, materialment o espiritualment, hi ha els meus companys de mestratge, hi ha els cantaires que constitueixen el fonament insubstituïble de l'Entitat; hi ha també els companys del Consell Directiu que en aquesta dècada han portat el pes d'administrar, de dirigir moralment l'Orfeó Català, no solament per tal d'assolir-ne moments de glòria, sinó també en aquells altres que resten a la penombra i que, a voltes, demanen una abnegació, un sacrifici més gran encara."

Fins ací, part de les meves paraules pronunciades aquell dia, que em descarreguen altra vegada la consciència, per la similitud de circumstàncies que les provoquen. Ara bé, vull fer de bell antuvi una afirmació:

En la vida he tingut moltes febleses i mancaments. Tinc, però, l'absoluta tranquil·litat d'haver complert el meu deure envers l'Orfeó Català. I això vol dir que els camins que ens traçà el nostre fundador no s'han torçat; ans bé, han estat la base obligada de tota nova actuació, de tot nou camí.

La tasca artística feta, tenint en compte les nostres possibilitats, és molt més extensa i important del que alguns (amb més o menys discutible intenció) potser creuen. Els fets canten: en el transcurs dels darrers vint-i-cinc anys s'han cantat obres de 110 autors. D'aquests, 55 són catalans, 11 espanyols no catalans i 44 estrangers. El nombre d'obres interpretades ha estat de 433. D'aquestes, 250 en estrena o primera audició i 183 pertanyents a l'antic repertori. De forma, doncs, que el nombre d'estrenes sobrepassa en 67 obres el nombre de repeses.

Si destriem aquesta estadística general atenent-nos als diversos gèneres interpretats, tindrem que dins el gènere simfònic-vocal s'han donat 28 obres, la majoria de grans proporcions i de costos muntatge. D'aquestes,

15 en estrena o primera audició, entre les quals les primeres audicions íntegres a Espanya, de l'"Oratori de Nadal", de Bach; "Elias", de Mendelssohn, i "Stabat Mater", de Poulenc, amb assistència del seu autor; la primera a Europa d'"El Pessebre", de Pau Casals (en total interpretat divuit vegades), i les estrenes absolutes de "Cant espiritual", de Montsalvatge, i "Verge Maria", de Blancafort, ambdues vencedores en importants concursos convocats per l'Orfeó. Destaquem també, entre altres, la primera audició per l'Orfeó Català, dels "Requiem" de Fauré i de Verdi, d'un caràcter tan diferent l'un de l'altre, i aquest últim donat en la commemoració solemne del nostre concert mil. "Chant du bien aimé sur la croix" (P. Donostia) Escena 2on. acte Diàlegs (Poulenc).

Però, a més, dintre d'aquest mateix gènere simfònic-vocal havem reprès les més importants obres del període de la història gloriosa de l'Orfeó del mestre Millet, com, per exemple, la "Gran Missa en si menor" i la "Passió segons Sant Mateu", de Bach, apuntant el cas insòlit en els nostres concerts musicals, d'haver-se donat la primera obra vuit vegades en un sol curs. Citem, també, les obres immortals de Beethoven, "Missa Solemnis" i "Novena Simfonia", així com també, entre d'altres, "Les Estacions", de Haydn; el "Requiem", de Mozart, i "La Consagració del Graal" wagneriana.

Dintre del gènere d'OBRES CORALS ORIGINALS; podem incloure 162 composicions, de les quals 94 estrenes i 68 represes. (Entre les primeres, es troben obres de diversa significació dels nostres compositors A. Cabané, A. Català, Francesc Civil, Joan Comellas, Pare Donostia, Dotras Serrabella, J. del Encina, Francisco Guerrero, Jaume Pahissa, Joan Manén (importantíssims poemes i glosses), Lluís Millet (transcripcions inèdites de la seva obra coral), Lluís M. Millet (poemes corals), F. Mompou, E. Morera, A. Pérez Moya, A. Planàs, Francesc Pujol, J. Rodrigo, J. Ma Roma, R. Subirachs, J. Tomàs, Pere Vallribera i J. Zamacois. I dels compositors estran-

gers, A. de Bertrand, Cornelius, Debussy, Gretchaninoff, Hindemith (cançons sobre poemes de Rilke), i Licinio Refice (poema "Pomposia"). (Entre les 68 represes a què havem fet al·lusió abans, citarem diverses obres dels nostres compositors F. Alfonso, A. Català, J. Cumellas Ribó, Vicenç Mª de Gibert (poema "L'Arca de Noè"), Granados, Lambert, Joan Llongueres (poema coral "Goigs a la Verge de Núria"), Lluís Millet, Lluís Mª Millet ("Poema Nadalenc"), Morera, Nicolau (pràcticament tota la seva obra coral), A. Noguera, F. Pedrell, A. Pérez Moya, F. Pujol ("Cantada de Nadal"), Ll. Romeu, J. Tomàs, A. Vives ("Oda a la mar llunyana"), i dels compositors estrangers, J.S.Bach (tres importantíssims motets), Berlioz, Jaques-Dalcroze, J. Dowland, C.Debussy (tres cançons de Charles d'Orleans), Cèsar Franck, E.Grieg, G.F.Händel, C.Jannequin, R.Massarani, M.Ravel, Rimsky, Schindler i Txaikowsky).

Dintre el gènere de la CANÇÓ POPULAR HARMONITZADA (vida de la nostra vida, com vaig dir un dia), incloem 155 obres, de les quals 84 estrenes o primeres audicions i 71 represes. (D'entre les primeres, es compten les dels nostres autors A. Cabané, E. Cervera, J.Mª Comella, E.L.Chavarri, Pare Donostia, Dotras Fors, F.Fornells, P.Garbizu, J.Just, J.J.Llongueres, Ll.Millet, Ll.M.Millet, Jaume Padrós, A. Pérez Moya, A. Planàs, F. Pujol, F. Riba Martí, J.Mª Roma, J.Sancho Marraco, R. Subirachs, C. Taltabull, E. Toldrà i J. Tomàs. I les dels autors estrangers, H.T.Burleigh, J. Canteloube (23 obres), W.L.Dawson, D. Jaroff, Gail Kubik i Tiersot. Els autors de les 71 represes esmentades corresponen als noms dels nostres autors A. Botey, J.Cumellas Ribó, Pare Donostia, V.M. de Gibert, J. Güell, J.B. Lambert, V. Mas i Serracant, Ll. Millet, E. Morera, J. Pecanins, A. Pérez Moya, F. Pujol, Ll. Romeu, J. Sancho Marraco, B.Samper i J. Tomàs. I les dels compositors estrangers, anònim, J. Canteloube, Closson, J. Holst, D'Indy, J. Noyon, Nikoski, Rimsky-Korsakoff i Kurt Schindler.)

Dintre del GÈNERE RELIGIÓS han estat interpretades 86 obres, de les quals 57 en estrena o primera audició, i 29 pertanyents a l'antic repertori. (Dins del primer grup citem les dels nostres autors, Alfons X, el Savi-G. de la Parra, Aramburu, Pau Casals, J. Mª Comella, Pare Donostia, Ll. Millet (17 obres), Ll. M. Millet, J. Pahissa, A. Pérez Moya, F. Pujol, F. Riba Martí, J. Mª Roma, Ll. Romeu, T. L. Victoria i J. Vinyeta. I entre els estrangers, G. P. de Palestrina, F. Poulenc (Motets i Responsoris), Rachmaninoff. Pertanyen al segon grup, els autors autòctons Lluís Millet (8 obres), E. Morera, A. Nicolau, Ll. Romeu (Misses i Motets), J. Rodoreda, Tomàs L. de Victoria. I dels altres països, Palestrina i C. Saint-Saëns. Cal afegir a tota aquesta enumeració de gèneres, obres i autors, les dues composicions de Pujol, per a cor i tres cobles, models de valor únic d'escriptura destinada als elements esmentats).

Remarquem ara com l'Orfeó ha celebrat amb èxit creixent, concerts monogràfics dedicats a les singulars figures dels nostres músics Lluís Millet, (desè aniversari de la seva mort i centenari del seu naixement); F. Pujol (seixantè aniversari de l'Orfeó i vint-i-cinquè de la seva mort); Antoni Nicolau (centenari de la naixença); Enric Morera (centenari de la naixença); Lluís Romeu i Antoni Pérez Moya (commemoració conjunta) i Eduard Toldrà (commemoració junt amb l'Orquestra Municipal de Barcelona). I d'una manera especial, remarquem també el concert dedicat íntegrament a l'autèntica "cançó popular catalana", que fou repetit a diversos indrets de Catalunya.

En total, havem donat 327 concerts (a més de diverses actuacions secundàries). D'aquests, 99 fora de Barcelona (65 a Catalunya, 11 en terres de llengua catalana no pertanyents a ella, incloses les ciutats de Càller i de L'Alguer; 12 en terres espanyoles de llengua no catalana, i aquest pe-

11 en terres estrangeres de llengua no catalana). L'Orfeó Català, durant aquest període de vint-i-cinc anys ha expandit els seus cants, ultra les audicions habituals i extraordinàries a la nostra ciutat, a Arenys de Mar, Badalona, Blanes, Breda, Cambrils, Cardona, El Masnou (tres vegades, de les quals dues en homenatge al nostre inclit fundador), a Figueres, Girona (tres vegades), Granollers (dues vegades), Igualada, La Garriga, L'Ametlla del Vallès, L'Espluga del Francolí, L'Hospitalet del Llobregat, Lleida, Manresa (dues vegades), Mataró (quatre vegades), Montserrat (7 vegades), Núria, Olot, Poblet, Reus (dues vegades), Riells del Montseny, Ripoll, Roda de Ter, Sabadell (dues vegades), S'Agaró, Sant Boi de Llobregat (dues vegades), Sant Cugat del Vallès (dues vegades, una de les quals en homenatge al fundador de l'Orfeó), Sant Feliu de Guíxols (dues vegades), Sant Joan Despí (en homenatge al fundador), Sant Just Desvern, Sant Sadurní d'Anoia, Sitges, Tarragona, Tàrrrega, Terrassa (dues vegades), Tremp, Valls, Vic (dues vegades), Vilafranca del Penedès, Vilanova i La Geltrú i Vilassar de Mar.

Citem d'una manera especial les audicions a L'Alguer (desè aniversari del Retrobament), Assís ("El Pessebre" amb l'Orquestra La Fenice, de Venècia i direcció de l'autor), Andorra (Les Escaldes), Càller (Sardenya), Florència ("El Pessebre" amb La Fenice, de Venècia), Ginebra ("El Pessebre", amb l'Orquestra Lamoureux), Madrid (nou vegades) (concerts "a capella", "Missa Solemnis" i "El Pessebre" amb l'Orquestra Nacional), Maó, Palma de Mallorca (tres vegades), Pamplona, París (tres vegades, de les quals dues "a capella" i una amb la "Gran Missa en si menor", de Bach, i amb l'Orquestra Colonne, audició que es repetí dues vegades més a Barcelona), Perpinyà, Roma (davant Joan XXIII, amb Victòria dels Àngels), Sant Miquel de Cuixà (dues vegades) ("El Pessebre" dirigit per l'autor, amb l'Orquestra del Capítol de Toulouse), San Sebastián, Toledo ("El Pessebre", amb

l'Orquestra Nacional), Toulouse (quatre vegades), d'aquestes, dues audicions d'"El Pessebre" dirigides pel seu autor. Fem esment especial dels nostres col.laboradors més destacats.

DIRECTORS.- Pau Casals, Enric Casals, Rafael Fröhbeck de Burgos i J. Pich Santasusana.

ORQUESTRES.- Orquestra Simfònica de Barcelona, Orquestra Ciutat de Barcelona, Orquestra Colonne, de París; Orquestra del Teatre La Fenice, de Venècia; Orquestra Simfònica del Capitole, de Toulouse; Orquestra Nacional d'Espanya i Orquestra Lamoureux, de París.

BANDES.- Banda Municipal de Barcelona.

COBLES.- "Barcelona", "Ciutat de Barcelona" i "Popular".

A més dels solistes habituals en les nostres audicions "a capella", han col.laborat en les nostres audicions vocals simfòniques, les:

SOPRANOS.- Sònia Albaladejo ("Verge Maria", de Blancafort); Conxita Badia ("Elias" de Mendelssohn i "Oratori de Nadal", de Bach); Jacqueline Brumaire ("Stabat Mater" i "Diàlegs de Carmelites", de Poulenc, i "Rèquiem", de Verdi); Ursula Buckel ("Les Estacions", de Haydn, "Oratori de Nadal", de Bach); Maria del Carme Bustamante ("El Pessebre", de Casals); Montserrat Caballé ("El Pessebre", de Casals); Andreua Fornells ("Rèquiem", de Mozart); Pura Gómez ("Rèquiem", de Mozart, "Elias", de Mendelssohn, "Gran Missa en si menor", de Bach, "Sant Francesc", del Pare Donostia, "Les Estacions", de Haydn i "Novena Simfonia", de Beethoven); Olga Iglesias ("El Pessebre"), Nadine Sautereau ("Gran Missa en si menor", de Bach); Erna Spoorenberg ("Passió segons Sant Mateu"); Jennifer Vyvyan ("Missa Solemnis", de Beethoven); Mª Rosa Valls ("El Pessebre"). (1)

CONTRALTS.- Montserrat Aparici ("El Pessebre"); Concepció Callao ("Rè-

(1) Citem d'una manera especial també, la col.laboració extraordinària de Victòria dels Àngels en els soli de dues obres "a capella".

quiem, de Mozart, "Elias", de Mendelsshon, "Novena Simfonia", de Beethoven i "Gran Missa en si menor", de Bach); Jeanine Collard ("Gran Missa en si menor"); Meriel Dickinson ("Oratori de Nadal", de Bach); Rosario Gómez ("El Pessebre"); Norma Procter ("El Pessebre"); Anna Ricci ("Rèquiem", de Fauré i "Diàlegs de Carmelites", de Poulenc); Josephine Veasey ("Missa Solemnis", de Beethoven i "Rèquiem", de Verdi) i Sieglinde Wagner ("Passió segons Sant Mateu").

TENORS.— Jaume Baró ("El Pessebre"); Murray Dickie ("Rèquiem", de Verdi); Alfonso Fleta ("Elias", de Mendelssohn); Ernst Hafliger ("Passió segons Sant Mateu"); Richard Holm ("Missa Solemnis", de Beethoven); Vilfrid Jochims ("Oratori de Nadal", de Bach); John Mitchinson ("Les Estacions", de Haydn); Juan Oncina ("El Pessebre"); Gaetà Renom ("Rèquiem", de Mozart, "Elias", de Mendelsshon, "Novena Simfonia", de Beethoven, "Les Estacions", de Haydn, 2Passió segons Sant Mateu", de Bach, "Verge Maria", de Blancafort); Emili Vendrell ("Rèquiem", de Mozart).

BARÍTONS I BAIXOS.— Guillermo Arróniz ("Passió segons Sant Mateu"); Kim Borg ("Passió segons Sant Mateu"); Francesc Chico ("El Pessebre"); Víctor de Narké ("El Pessebre"); Frederic Guthrie ("Les Estacions", de Haydn, i "Rèquiem", de Verdi); J. López Esparbé ("Rèquiem", de Mozart, "Elias", de Mendelsshon, "Novena Simfonia", de Beethoven, "Les Estacions", de Haydn, i "Passió segons Sant Mateu", de Bach); Benjamin Luxon ("Cantata nº 56 i "Oratori de Nadal", de Bach); Georges Moutsious ("El Pessebre"); Ivan Sardi ("Missa Solemnis", Beethoven); Josep Simorra ("El Pessebre"); Raimon Torres ("El Pessebre") i William Warfield ("El Pessebre").

Diversos notables artistes instrumentals del país i estrangers, han col·laborat també assíduament a les nostres audicions.

La nostra tasca artística ha suscitat des dels comentaris més encomiàstics i les crítiques més ditiràmiques, fins a les opinions indiferents, anodines (o fetes a posta per llegir-les entre ratlles) i, àdhuc, obertament ad-

verses, o simplement hom ha silenciats actuacions mereixedores, almenys, d'un elemental respecte. No hi fa res. Tot és vida i dona testimoni express o tàcit de la valor i significació de l'Orfeó Català i que el nostre camí no ha estat torçat o falsejat.

Però l'Orfeó Català, a més d'aquesta ingent tasca artística (en contínua evolució i expandiment, però sempre obedient a les directrius fundacionals, malgrat totes les contingències i pressions externes que en el transcurs d'aquests anys s'hagin pogut produir), ha continuat fent obra social, sobretot entre els seus elements més directes i entranyables, com són els cantaires, que en hores crucials, deslliurats de tot personalisme, han donat un exemple de magnífica unitat.

Entre els actuals, com he dit abans, n'hi ha una cinquantena que estigueren presents en aquell inoblidable concert d'avui fa vint-i-cinc anys, i que són un exemple de fidelitat a ultrança. Bé mareixen, doncs, que avui esmentem els seus noms:

Mercè Arbolser, Lluïsa Barnadàs, Núria Cardona, Mª Teresa Casals, Mercè Curós, Rosa Fernàndez, Mª Lluïsa Gabarnet, Isabel Loras, Pilar Marco, Laura Núñez, Concepció Rius, Pilar Roca (la nostra estimada cantaira fundadora), Carme Verdagué, Mª Teresa Bial, Eulàlia Canela, Elionor Pascual, Joana Poblador, Concepció Rueda, Teresa Saló, Carme Bru, Joaquina Calvo, Montserrat Curós, Mercè Saló, Montserrat Bargalló, Carme Cugat, Victòria Estrada, Maria Llonch, Carme Pedrola, Mercè Sala;

Eusebi Garcia, Josep Mª Martínez, Enric Nin, Josep Pérez, Gaietà Renom, Josep Mª Torrentbò, Mateu Pigüillem, Emili Planas, Felip Rueda, Enric Sirarols, Josep Dalí, Josep Derch, J. Garcia Estragués, Josep López Esparbé, Joan Marca, Ramon Monseny, Joaquim Silvestre, Josep Badell, Miquel Galitó, Vicenç Garcia, Josep Mª Valls i Ramon Ventura.

També mereixen un emocionat record aquells altres que prenen part activa en aquella data històrica i que la mort ha arrabassat del nostre costat.

La nostra solista per antonomàsia, Andreu Fornells; Enriqueta Codina, Elisa Manauta, Teresa Ollé, Joaquina Pérez, Antònia Sancristòfol, Francesca Bargalló, Emília Figueras, Júlia Arana, Francesca Sirarols, Felipa Andreu, Ernestina Creixell.

El nostre exemplar tenor solista, Emili Vendrell; Amadeu Cartaña, Joan Gibernau, Francesc Torra, que tants de serveis com a solista prestà a l'Orfeó; Josep Mª Vila, Amadeu Padró, Joan Codina, que després exercí de professor auxiliar i fou encarregat de l'Arxiu de Música; Anicet Guerra, Faustí Jordana, Joan Monner, Ermengol Bigas, Ramon Crespo, també solista de l'Orfeó; Guillem Font, Conrad Manauta, Ramon Gabarnet, Francesc Grau, Enric Homs, Emili Jové, Francesc Marquès, J. Mitjans, Joan Morera, Miquel Valls, cantaire fundador, i Marian Vidal.

A tots els altres cantaires actius en aquella efemèride, i que per causes diverses no varen poder continuar en els nostres rengles, també el meu agraïment. I a tots els cantaires actuals que no es troben en les circumstàncies esmentades, jo els diria que prenguin exemple de la fe i de l'abnegació de tants companys. Que siguin sempre fidels als ideals que han informat l'obra de l'Orfeó, sense deformacions ni falses interpretacions. Però em falta molt encara per acabar aquest capítol de mercès, que, amb tot, haurà de quedar forçosament incomplet. En primer lloc, vull evocar els dos Presidents difunts que regiren l'Orfeó en part dels meus anys de direcció: Joaquim Renart (el successor del gran ciutadà, Albert Bastardas), i Fèlix Millet. És de justícia destacar el gran zel del primer i l'èxit que aconseguí per tal que la nostra Entitat tornés a actuar a la llum pública, després de llarg temps de silenci forçós. El triomf esclatant en el desenvolupament del concert que inaugurà aquesta última vint-i-cinquena i que avui commemorem, fou degut, sens dubte, també a ell.

Està encara massa xop el record que ha deixat entre nosaltres el pas de Fèlix Millet per la Presidència d'aquesta casa, perquè calgui evocar-lo de

nou. Les gestes més glorioses durant aquesta darrera època de l'Orfeó són degudes a la seva inspiració abrindada, al seu entusiasme fogós, a la seva clarividència privilegiada, a la seva fe a ultrança. Personalment, li sóc deutor de tantes coses, que no sabria pas enumerar-les en aquest moment.

I ja que estem immersos en el record benefactor dels ex-Presidents, deixeu que esmenti un nom viu encara en la memòria de tots, a qui dec el major alçaprem en aquella presentació meua com a Director de l'Orfeó Català: em refereixo a Joaquim Cabot, el gran patrici forjador d'aquest Palau, qui mig impossibilitat, volgué assistir al concert que avui commemorem, i portat materialment pels seus servents, vingué personalment a felicitar els cantaires, i a mi en el camerino "encara que l'hi haguessin d'arrossegar", segons les seves mateixes paraules textuais. Recordo encara, com, dirigint-se a un grup format per les nostres més joves cantaires, els digué: "Quin goig que feu; sembleu com flors...!" I com fou ovacionat per tot el cor en retirar-se, passant per la nostra sala d'assaigs. Va ser el seu adéu, en vida, a l'Orfeó!

Vull també dedicar un record a aquell admirable Secretari nostre, en Pasqual Boada, mestre de la ploma i del pinzell; al no menys admirable Vocal-Conservador, Joaquim de Moragas, i al dinàmic segon Secretari, Josep Maria Aràjol, tots tres desapareguts i que formaven part en actiu de la primera Junta que exercí durant els primers temps de la meua direcció.

També a l'estimadíssim Joan Massià, que tants serveis inapreciables féu a l'Orfeó Català tota la seva vida, i formà també part durant tres anys consecutius d'un dels primers Consells Directius d'aquella nova etapa.

Abans de referir-me als meus col·laboradors més íntims en el Cor, no vull deixar d'evocar la figura entranyable del mestre Joan Llongueres, un dels més grans admiradors i actius propagandistes de l'obra del meu pare, amb paraules i amb fets, a qui dec, potser, l'impuls més decisiu en el meu nomenament de Director de l'Orfeó Català, en gest difícil d'oblidar.

I ara, permeteu que em refereixi als meus col.laboradors personals més íntims en el Cor durant la meua vint-i-cinquena. Haig d'assenyalar en primer terme, els Sub-Directors, mestres Joan Tomàs i J.J.Llongueres, proposats ambdós per mi a la Junta Directiva, immediatament després del meu nomenament de Director. El mestre Tomàs, vinculat estretament a l'Orfeó des de la seva infantesa, format per tant en la mateixa saba que informa l'ésser de la nostra Entitat, que és la que li inculcà el pare i mestre de tots, no podia ser persona més idònia per al càrrec, que exercí amb un zel i una fidelitat exemplars fins a la seva mort. El mestre J.J.Llongueres, llavors en plena juvenesa, que havia donat mostra del seu talent i del seu valer en la direcció del Cor de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, i més tard en la de la Coral Victòria, filla del primer, representava una nova aportació, entroncada per esperit i per herència amb la nostra obra ancestral. En deixar ell voluntàriament d'exercir aquest càrrec, vaig proposar a la Junta Directiva el nomenament del mestre Adolf Cabanés, músic complet, Director de l'"Orfeó de Sabadell" i del Conservatori Oficial de la dita ciutat, professor del Conservatori Superior Municipal barceloní i coneixedor directe del veritable esperit dels nostres Orfeons, que prengué possessió davant dels cantaires, pel febrer de 1967 i amb el qual em sento completament identificat. Per a ajudar a les tasques del Cor i al mateix temps encarregar-se de la Secció de nois, que en aquell temps el mestre Tomàs ja no podia atendre, fou nomenat també en la mateixa data, l'antic cantaire i solista J. López Esparbé, director de diversos Orfeons i fill directe de l'Orfeó Català. Sense la col.laboració estreta i directa d'aquests mestres i companys, per les meves pròpies forces no hauria pogut dur a felíç terme la tasca realitzada aquests vint-i-cinc anys. Crec, per tant, que és d'estricta justícia fer-los constar públicament la meua reconeixença. Però també haig d'agradir la labor callada i constant dels professors, a

càrrec dels quals va la preparació de noves fornades de cantaires. No els anomenaré d'un a un, perquè són en la pensa i en el cor de tots. Vull, però, fer esment i vull retre un homenatge especial, en representació de tots, a la senyora Antònia Sancristòfol, viuda de Folch, que quasi fins a l'últim moment de la seva vida exercí el seu càrrec amb fe i vocació exemplars.

I ara, a totes les Junes Directives que han regit i administrat l'Orfeó durant els vint-i-cinc anys de la meua actuació artística, i molt particularment a l'actual President, Joan Antoni Maragall, a qui tan nobles i continuades iniciatives devem tots, del fons de la meua ànima, mercès! Jo no podré oblidar mai un gest decisiu que Joan Antoni Maragall tingué públicament amb mi, en un moment crucial per a la vida de l'Orfeó Català!

I vagi també la més profunda reconeixença als nostres socis i a tot el públic addicte, que segueixen amb interès i entusiasme les nostres manifestacions. Sense el seu escalf, la nostra tasca hauria estat eixorca i ~~inoperant~~ inoperant.

I hauria d'acabar. Però no ho vull fer sense abordar, encara que sigui molt breument, dos punts per a la meua completa tranquil·litat.

Durant aquests últims vint-i-cinc anys havem rebut moltes mostres d'adhesió i d'estímul de diverses personalitats de tots els ordres. que han encoratjat i exaltat l'Orfeó. L'àlbum d'honor en dóna testimoni, entre altres múltiples manifestacions. Per la seva importància hauria de fer referència a moltes d'elles. Em limitaré, però, només a esmentar les de sis músics eminents, tres d'ells catalans i els altres tres francesos, que, pel seu pes específic ens honoren d'una manera especial, sense que això vulgui dir que no n'hi hagi molts d'altres que tinguin una importància parella. Em referiré primer als tres nostres músics, un dels quals ja desaparegut del món dels vius, i els altres dos sortosament vivents encara.

Quan l'Orfeó es preparava per a reaparèixer a la llum, en un dels nostres

assaigs, celebrat el 30 d'abril del 1946, rebé amb gran goig la visita del mestre Joan Lamote de Grignon, gran educador musical del nostre poble, llavors director de l'Orquestra Municipal de València. Recordo que fou rebut amb una gran ovació. El moment fou per a tots d'una emoció vivíssima. El "Rèquiem" de Mozart sortí amb una empenta juvenívola indiscutible. El mestre s'impressionà profundament, i amb lletra tremolosa va escriure en el nostre àlbum aquestes paraules lapidàries, inflamades, que tingueren per a nosaltres el caràcter de veritable i primera consagració als nostres esforços portats a terme per a la resurrecció de la nostra Entitat. Heus-les ací:

"He tingut el goig d'escoltar el nostre gloriós Orfeó Català en aquest assaig magnífic, que ha estat prova evident de la nova vitalitat, de l'empenta amb la qual es disposa a reaparèixer a la llum.

"Tu, Lluis M^a, vosaltres, orfeonistes estusiastes, m'haveu fet reviure moments els millors de la meua vida de música. Déu vos ho pagui i us conservi la fe i el delit en ares de tot ço que portem en el pensament i en el cor i en memòria dels que, si ja no són físicament, viuran eternament.

"Amb els millors auguris de continuïtat i superació incessant. Vostre.

J. Lamote de Grignon."

Un altre eminent mestre català, Joan Manén, tan injustament preterit a casa nostra, des dels primers instants de la nostra vida nova estigué també al nostre costat, ofrenant-nos les primícies de les seves definitives obres corals mestres, orgull de l'escola catalana. L'Orfeó, ja el 21 de novembre del primer any de nova actuació, li dedicà una audició íntima i ell tingué, a més, el gentil gest d'acollir a la seva pròpia casa, un grup de cantaires de l'Orfeó Català que prengueren part en una audició de composicions del qui us parla, el qual tingué l'honor de ser presentat per Manén amb paraules que no oblidarà mai. En aquests darrers anys, com sempre, ell ha exalçat la labor de l'Orfeó Català. No en va l'any 1914, fou el

nostre col.laborador desinteressat en els concerts que l'Entitat donà a Londres, sota la direcció del fundador. L'Orfeó el nomenà soci honorari. Sé que estem en deute amb ell: hi ha una obra cabdal de la música catalana, de la qual és autor, "El petit maridet" (variacions sobre un tema de caràcter burlesc), dedicada a l'Orfeó Català, que fa molt de temps, ho sé, que ha de sortir a la llum pública. Circumstàncies forçoses ho han privat fins ara. Però el propòsit sinceríssim continua intacte i espero que pugui tenir eficient realització.

I tanco aquesta trilogia de músics catalans, amb el nom excels de Pau Casals, qui en fer l'alt honor de confiar l'estrena a Europa del seu "Pessebre" a l'Orfeó Català, (malgrat pressions no massa oportunes), consagrà una vegada més la reputació i el pes específic de la nostra Entitat. Divuit audicions han estat donades d'aquesta obra per l'Orfeó Català, i elles han merescut l'elogi més ditiràmbic del seu autor, quan ha afirmat textualment en lletra adreçada a qui us dirigeix la paraula: "El Pessebre", en ésser cantat per primera vegada per les veus catalanes del gloriós Orfeó Català, sembla que hagi pres definitivament, en la seva expressió més íntima, el seu veritable caràcter", afegint, encara: "i no cal dir el que ha representat per a mi posar-me en contacte directe amb els meus compatriotes representats pel conjunt artístic de més categoria en el nostre país." (El mestre feia al.lusió al seu primer contacte emocionant amb l'Orfeó Català a Assís). Esmentem també la seva inapreciable col.laboració amb el violoncel màgic, en el concert "a capella", de feliç memòria, donat per l'Orfeó a Toulouse, arran de les audicions de l'Oratori de la pau. El nomenament del mestre com a soci honorari de l'Orfeó no és més que una minsa prova de reconeixença a la seva alta personalitat.

Quant a la trilogia de músics francesos a què abans he fet referència, vull publicar els noms de J. Canteloube, G. Bret i Francis Poulenc, que malauradament deixaren ja la vida terrenal. J. Canteloube, compositor pro-

fund i sincerament racial, germà dels ideals artístics que informen l'obra de l'Orfeó Català, ens féu ofrena de bona part de la seva obra coral, després d'escriure una nova presentació entusiasta i amorosíssima en els nostres programes parisencs de 1952. La qual cosa ens determinà a dedicar-li a Barcelona un inoblidable concert monogràfic, el mes d'abril del 1954, al nostre Palau, amb la seva valuosa col.laboració personal, que ens agermanà més encara. Fruit d'aquesta col.laboració fou la composició de la seva obra coral mestra "Oda nova a Barcelona", de Joan Maragall, amb l'additament d'una Cobla, que escriví expressament per a l'Orfeó Català i que un dia o altre ha de veure la llum. És emocionant seguir, a través de l'epistolari de Canteloube amb el fundador de l'Orfeó i posteriorment amb mi, la devoció i la confiança que aquest home noble i senzill ens portava.

Gustave Bret: Una altra bella amistat. Noble fill de la Provença, de qui rebérem novament, des de l'any 1952, mostres entranyables de devoció. Ja, des de temps, gran admirador del mestre Millet i de la seva obra, fou un dels organitzadors de la croada artística triomfal de l'Orfeó Català a París, l'any 1914, en qualitat de Director de la Societat Bach d'aquella gran capital; però a partir del referit any 52, aquella devoció es renovellà i ens visità unes quatre o cinc vegades i fou espectador de diversos concerts nostres "a capella": "Novena Simfonia" i "Passió segons Sant Mateu". Com a record de l'encoratjament i l'exaltació que d'ell rebérem, ens plau reproduir, encara que pugui semblar immodèstia per part meva, les següents paraules contingudes en una lletra de calidesa extraordinària, que m'adreçà després de les audicions de la "Passió", ~~xx~~ l'any 1958.

"Mon estimat Lluís Maria: Després del meu retorn, aquestes diades de Barcelona passen i tornen a passar davant els meus ulls com calidoscopi on sempre un punt lluminós atreu la mirada: la triomfal apoteosi sobre la qual s'aixeca la darrera de les tres audicions de la "Passió". Jo no oblidaré

mai aquest clam espontani de reconeixença i d'admiració que sorgia del públic entusiasmats vers l'Orfeó Català i el seu Director.

"En associar-m'hi amb tot el meu cor, jo revivia la meua joventut, els meus primers contactes amb l'home providencial que fou el vostre pare, la revelació de l'obra altament artística que s'acomplia i que no podia ser altra, perquè ella s'inspirava en un ideal diferent del purament humà. I per l'exemple d'un músic excepcionalment dotat, Francesc Pujol, que posava al servei d'aquest ideal encarnat pel vostre pare, una devoció paternal i els recursos d'un esperit sortosament equilibrat -jo me'n vaig poder fer càrrec especialment els anys 1914 i 1917- jo he comprès que fos la que fos la valor dels grans cors i conjunts que he tingut ocasió de freqüentar, l'Orfeó Català no tenia parió; car ell s'edifica sobre la fe i l'amor; la fe, que remou les muntanyes, ha fet, fa cinquanta anys, sorgir de la terra, amb el Palau de la Música Catalana, un edifici com no n'existeix cap de més lògicament concebut ni de més adequat a la seva destinació i al seu públic. Aquest públic, gràcies a Déu, no és pas el que escolta la música amb el posat auster, la mirada ombrívola, el puny adherit al mentó. L'eterna joventut de les obres mestres més profundes harmonitza amb les generacions que es succeeixen en el país català (quantes vegades el vostre pare i el mestre Pujol m'havien dit: "Nosaltres som un poble jove"). Els creadors del Palau sabien ço que es feien quan ells van situar en un març de festa, banyat de llum somrient, les magnífiques manifestacions que s'hi han succeït des de fa mig segle.

"Els anys s'escorren. I tot l'Orfeó Català, cantaires, direcció artística, administració, Junta Directiva, està unit en el fonament més sòlid que arrenca de la fe i de l'amor. Aquesta és la impressió que jo guardo d'aquesta execució grandiosa i emocionant de la "Passió". I vós, ho heu ben vist, estimat Lluís Maria, tots els artistes que han vingut dels quatre racons de l'horitzó -jo entenc els vers artistes- s'hauran emportat

de l'Orfeó i de Barcelona el record d'una atmosfera benefactora, generosa i que no es troba enlloc."

"Deixeu que us remerciï, estimat Lluís Maria, per la joia que m'haveu proporcionat, l'Orfeó i vós: l'Orfeó, amic fidel dels dies bons i dels dies dolents, prop del qual jo us demano, una vegada més, d'ésser el meu intèrpret."

Gustave Bret em donà fondes proves d'amistat, acollint-me generosament petites temporades en la seva llar ancestral de Fréjus i fent-me la mercè d'una correspondència íntima deliciosa, inestroncable, plena de bells suggeriments i de delicadeses envers l'Orfeó Català, fins al llindar de la seva mort.

Francis Poulenc, que féu la coneixença de l'Orfeó Català en assistir a Barcelona en el concert que l'Entitat donà el 13 de maig de 1950, en fou, des d'aquella data, un panegirista entusiasta: "Molt joïós de poder testimoniar aquí la meva admiració exaltada per l'incomparable Orfeó Català...", escriví en el nostre àlbum. Seguí després una correspondència epistolar que refermava aquesta impressió, amb la tramesa de diverses partitures corals amb expressives medicatòries, algunes de les quals havien d'ésser interpretades més tard per la nostra Entitat. Però vingué el 8 de novembre del 58 en què l'Orfeó interpretà el "Stabat Mater", obra cabdal del gran mestre francès, d'una gran dificultat d'execució vocal, que es donava per primera vegada al nostre país. L'autor ens féu l'alt honor d'assistir en aquesta primera audició. Val a dir que els nostres cantaires mai no l'han interpretat amb la perfecció i emoció d'aquell primer dia. Poulenc fou aclamat amb fervent, delirant entusiasme. En aparèixer a l'estrada a rebre aquelles mostres d'admiració, em digué: "És la primera vegada que sento l'obra perfectament afinada. L'execució, a més, ha correspost amb exactitud absoluta amb el meu pensament." I estampà novament a l'àlbum de l'Orfeó aquestes paraules:

"És per a mi una joia profunda i sincera remerciar aquí de tot cor el senyor Millet per l'admirable execució del meu "Stabat Mater". L'Orfeó Català sap unir la perfecció per l'instint. És aquesta justesa del cor que m'ha encisat. Amb unes grans mercès. Francis Poulenc."

Més tard, en venir novament Poulenc a Barcelona per a les representacions dels seus admirables "Diàlegs de Carmelites", m'obsequià amb la partitura d'orquestra del seu "Stabat", no posada a la venda, amb expressiva dedicatòria. Encara, poc abans de morir, m'envià la del seu "Glòria" amb el desig que un dia fos cantat per l'Orfeó Català, de la qual obra posseïm fa temps el material complet.

(!Com contrasten aquestes actituds amb certes altres, dintre el marc de casa nostra!)

I ara, per acabar, penso en l'avenir de l'Orfeó. Però aquest no depèn solament dels qui hi havem cremat la major part de la nostra existència amb tota la fe, amb tot l'amor, amb tot l'entusiasme, amb tota la fervorosa adhesió a uns principis immutables que formen la seva essència i en són l'ànima, puix que sense aquests principis, l'Orfeó seria un cos mort, per tant, sense cap impuls vital, apte només per ésser soterrat. L'avenir de l'Orfeó depèn també en molta part de la nostra joventut. Jo vull creure en ella. Però cal també que ella cregui en nosaltres. Cal l'amor, el respecte i la comprensió mútues. Sobretot l'amor. "Vull que m'estimeu. Encara que em creguéssiu el millor mestre del món -deia un dia el meu estimat pare als seus cantaires-, si no m'estiméssiu, poseu-ne un altre en lloc meu. Mentre l'obra no mori, jo em sabria resignar..." Però amor vol dir sacrifici per la cosa estimada. Paul Claudel, per tal de finir aquell admirable poema en el qual Honneger posà tan meravellosa música -"Joana d'Arc a la foguera"- diu: "No existeix un més gran amor que el de donar la vida per allò que hom estima." En altres paraules, podríem dir que la prova més gran de l'amor és el suprem sacrifici. Quan hom esti-

ma, totes les diferències, tots els antagonismes queden superats. Ésser cantaire de l'Orfeó no és pas una tasca planera. Vol un esforç, vol un sacrifici, vol una vocació. Benaurats els qui la tenen. Benaurats els qui la senten, enmig del món materialitzat i eixorc. Jo faig vots per tal que la vida de l'Orfeó, conservant les seves pures essències, fortificades en l'amor de tots els seus membres, sigui molt llarga i fructífera, i pugui trobar sempre els homes que l'acondueixin pels camins que siguin exemple i guia de noves generacions.

I ara, en remerciar totes les vostres delicadeses i generoses, immerescudes ofrenes, vull dir unes paraules similars a les que vaig pronunciar davant dels cantaires i Junta Directiva, el 4 de gener de 1946, quan vaig prendre possessió del meu càrrec de Director: "Orfeó Català "bressol de ma infantesa", arca dels meus somnis i de les meves il·lusions, força de la meva vida. En aquest moment solemne renovo la promesa que vaig fer un dia, en ofrenar-te el meu ésser amb totes les potències al teu servei, fins que els designis de Déu ho vulguin. Cantaires i socis estimats, mestres i Junta Directiva, rebeu en aquests instants l'expressió més viva del meu amor de germà.

LLUÍS Mª MILLET

18 maig del 1971.